

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТІВ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В.Ю. Отріщенко

*магістрант психолого-педагогічного факультету
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»*

Вступ. Проблема екологічної освіти та виховання підростаючого покоління є однією з найбільш актуальних в даний час. Її розробкою займаються вчені з різних областей: екології (К.К.Рихтер), психології (А.М. Адаменко, С.Д. Дерябо), філософії (Н.Н. Моїсєєв, А.Д.Урсул), педагогіки (А.І. Новік-Качан, І.А. Зимня). На сьогодні подолання екологічної кризи можливо не стільки за допомогою інноваційних технологій, скільки шляхом формування нового типу мислення у підростаючого покоління. Реалізація цієї ідеї неможлива без мотивації до особистої участі у вирішенні екологічних проблем з метою поліпшення навколишнього середовища. У зв'язку з цим розробка та вдосконалення навчально-методичного забезпечення безперервної екологічної освіти учнів початкових класів, тобто їх екологічної компетентності є одним з першочергових завдань науковців та вчителів-практиків.

Використання методу проєктів під час вивчення освітньої галузі «Природознавство» дає можливість значно підвищити рівень екологічної компетентності, сприяє підвищенню їх інтелектуального та творчого потенціалу. В основі методу лежить формування екологічної знань учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, проявляти екологічну компетентність у питаннях охорони природи, розвивати критичне мислення.

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективність методу проєктів як засобу формування екологічної компетентності молодших школярів в процесі вивчення природознавства.

Результати та їх обговорення. В умовах модернізації освіти у вітчизняній педагогіці і шкільній практиці затверджується компетентнісний підхід як результативно-цільова основа освіти.

Під компетентнісним підходом в освіті розуміється формування результатів як ознак готовності учня продемонструвати відповідні компетенції (за Д.С. Єрмакову). Аналізуючи співвідношення понять «компетенція» і «компетентність», А.В. Хуторський зазначає, що компетенція характеризує коло питань, в яких суб'єкт обізнаний, тобто сферу діяльності. Компетентність же – якість особистості, яка визначає успішність виконання того чи іншого виду діяльності.

Компетентність розуміється як якась характеристика нової якості підготовленості - того, що дозволяє дитині використовувати отримані знання та вміння в нестандартній ситуації на міждисциплінарному рівні, і найголовніше, домагатися на підставі отриманих знань подальших успіхів (за М.Б. Челишковою).

Виходячи з особистісно-орієнтованого і діяльнісного характеру компетентнісного підходу *екологічну компетентність* можна визначити як осмислену здатність, потенціал і досвід особистості у здійсненні складних екологічно-відповідних видів дій, а *екологічну компетенцію*, відповідно, - як відповідну нормативну вимогу до змісту даної здібності, потенціалу, досвіду.

Як впливає з аналізу основних положень компетентнісного підходу в освіті, *екологічна компетентність* - явище складне і багатofакторне.

На сучасному етапі дослідниками (Г.М. Валієва, Е.Н. Дзятковська, Д.С. Єрмаков, А.Н. Захлебний, Г.А. Ягодин та ін.) запропоновані авторські визначення екологічної компетенції та екологічної компетентності школярів; виявлені взаємозв'язки екологічної компетентності в системі категорій екологічної психології та педагогіки (М.В. Аргунова, Д.С. Єрмаков, Т.А. Плюсіна та ін.); розроблена концепція загальної екологічної освіти для сталого розвитку (Е.Н. Дзятковська, А.Н. Захлебний та ін.), система психолого-педагогічної діагностики та оцінки для екологічної освіти в інтересах сталого розвитку (Г.А. Ягодин та ін.), де екологічна компетенція представлена в якості ключової освітньої компетенції.

Формування екологічної компетентності молодших школярів може реалізовуватися через різні види діяльності, серед яких особливе місце займає проєктна діяльність (Е.Н. Дзятковська, А.Н. Захлебний, Л.В. Моїсеєва, Ю.Г. Нікітіна). Підготовці молодших школярів до проєктної діяльності сприяє вирішення проєктних завдань. Завдяки таким завданням вже в початковій школі у дітей з'являється можливість опанувати культурними способами дій і забезпечується становлення навчально-практичної самостійності, спрямованої на вирішення реальних життєвих завдань (А.В. Асмолов, А.Б. Воронцов, Д.В. Григор'єв, П. В. Степанов).

У процесі реалізації природознавчих проєктів відбувається формування у молодших школярів екологічної компетентності. Розкриваючи педагогічну значущість цього методу, Г. Н. Каропа підкреслює, що «метод проєктів - один з небагатьох методів, що виводить педагогічний процес зі стін дитячого закладу в навколишній світ, природне і соціальне середовище, педагогічний процес освоєння дитиною навколишнього світу» [5, с . 89]. Мета екологічних проєктів - отримання інформації на основі спостережень, дослідницької та практичної діяльності дітей в природі і з її об'єктами. Екологічні проєкти ініціюють роздумами, спонукають до дій, в яких проявляється громадянська позиція по відношенню до навколишнього середовища.

Основна робота в початковій школі з формування екологічної компетентності проводиться в процесі вивчення навколишнього світу, яка з підручням усвідомленого використання природних ресурсів, правильного поведіння серед природи, а найголовніше, це розробка шляхів відновлення та збереження навколишнього природного середовища.

Екологічні знання повинні подаватися дитині поступово, з урахуванням вікових особливостей, на підставі його особистого досвіду, через активну творчу діяльність. Тому необхідно здійснювати проектно-дослідницьку діяльність за принципом розширення уявлень - від близького до далекого, від відомого до невідомого, від простого до складного [6, с. 243]. Ми поділяємо позицію вищевказаних авторів і вважаємо, що, насамперед, необхідно сформувати у молодших школярів екологічні знання, відомості про взаємозв'язок рослин і тваринних із середовищем проживання; про людину як частину природи; забруднення навколишнього середовища. Для ефективного формування екологічної компетентності використовується метод проєктів, який дає можливість учням усвідомлювати сутність екологічних понять, а також сприяє збільшенню їх змісту та обсягу.

Висновки. Аналіз науково-методичної літератури дозволив виявити, що ефективність формування екологічної компетентності молодших школярів буде ефективним, якщо в процесі навчання і виховання будуть використовуватися природознавчі дослідницько-інформаційні екологічні спрямованості проєкти. Дієвий методу проєктів щодо формування екологічної компетентності визначається педагогічним потенціалом навчальних проєктів з розвитку не тільки когнітивної і практично-діяльної сфер особистості учнів, але також мотиваційної, афективно-вольової та ціннісно-сислової – має властивість самомотивації, приносить задоволення від продуктів власної праці, стимулює інтерес, залученість учасників у роботу, осмислення цілей діяльності, рефлексію отриманих результатів.

Таким чином, метод проєктів дає можливість поєднати розвиток екологічної спрямованості особистості школяра з досвідом екологічної діяльності в якості суб'єкта, тобто забезпечує реалізацію умов, необхідних для становлення екологічної компетентності молодших школярів.

Список використаної літератури:

1. Байденко, В.И. Компетенции: к освоению компетентностного подхода / В.И. Байденко. – М.: Изд-во ИЦПКПС, 2004. – 30 с.
2. Болотов В.А. Компетентісна модель: від ідеї до освітньої програми / В.А. Болотов, В.В. Серіков // Педагогіка. - 2003. - № 10.
3. Вербицкий А.А. Основы концепції розвитку безперервної екологічної освіти / А.А. Вербицкий // Педагогіка. - 1997. - № 6. – С.13-18.
4. Каропа Г.Н. Теоретические основы экологического образования и воспитания школьников / Г.Н. Каропа. – Минск: НПО, 1998. – 174 с.
5. Реймерс Н.Ф. Начала экологических знаний: Учебное пособие / Н.Ф. Реймерс. – М.: Изд-во МНЭПУ, 1993. – 261 с.